

BESLUT
2025-09-26

Dnr SU FV-2183-25

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Justitiedepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Justitiedepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och redovisas i bifogad bilaga, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Karolina Alveryd

Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss av betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Juridiska fakultetsnämnden Stockholms universitet har anmodats att inkomma med synpunkter på betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52). Fakultetsnämnden tillstyrker betänkandets förslag med följande synpunkter och reservationer.

Fakultetsnämnden välkomnar kommitténs förslag om ökad insyn i politiska processer. Med förslaget skulle allmänhetens insyn i partiets finansiering och lobbying stärkas. Reformen skulle också göra att Sverige skulle ligga mer i fas med internationella standarder och rekommendationer på området. Avseende delar av utredningens förslag föreslår dock Fakultetsnämnden förtydliganden och viss skärpning.

Ökad insyn i påverkanskommunikation

Betänkandets definition av påverkanskommunikation är för snäv

När det gäller vilken typ av kommunikation som omfattas av den föreslagna regleringen anges att denna endast avser kommunikation och kontakt gällande specifika ärenden och beslut. Detta innebär att kommunikation med syfte att initiera ett ärende samt mera allmänt kontaktskapande åtgärder inte omfattas. I betänkandet anges uttryckligen att lobbying för att uppmärksamma en fråga eller tidigt kunna påverka inriktningen av en kommande process därmed faller utanför lagförslaget (jfr s. 553 och 2 § Förslag till lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut). Kommittén motiverar detta ställningstagande med att ”viss försiktighet” bör iakttas i och med att detta är ett oreglerat område samt att onödiga administrativa bördor inte ska åläggas enskilda (s. 554). Detta ställningstagande riskerar däremot att urvattna förslaget och förefaller något märkligt med tanke på hur lobbying och påverkansarbete faktiskt bedrivs. Efter egna sonderingar och enkäter drar kommittén följande slutsats: ”Det vi kan se är att mest kontakter sker innan en lagstiftningsprocess har inletts, både med politiskt tillsatta och

opolitiska tjänstemän” (s. 318). Denna definition riskerar därmed att förvränga bilden av hur mycket olika aktörer är i kontakt med beslutsfattare, särskilt eftersom finansiellt starka och professionella aktörer av strategiska skäl är tidigt ute samt investerar i kontaktskapande åtgärder med beslutsfattare som följer eller handhar vissa sakområden. Denna bild bekräftas i andra europeiska länder, på EU-nivå samt i forskning om lobbying. Med tanke på att den föreslagna rapporteringsskyldigheten gäller för viss tidsperiod och att rapportering inte behöver ske direkt efter varje kontakt förefaller den (extra) administrativa bördan av att även rapportera tidiga och/eller allmänna kontakter inte alltför betungande.

Genomlysning och förslag gällande rutiner för politiska beslutsfattare

Mot bakgrund av att kommittén valt att utforma lagstiftningen på så sätt att den ökade insynen vilar på anmälnings- och informationsplikt från påverkansaktörer saknas en bättre genomlysning och eventuella konkreta förslag när det gäller utbildning, riktlinjer och eventuella kompletterande regler för politiska beslutsfattare ifråga om kontakter med påverkansaktörer. De i betänkandet nämnda existerande riktlinjer och rutiner förefaller inte ensamt leva upp till GRECOs¹ eller OECDs riktade rekommendationer till Sverige i detta avseende.² Flera av de länder (samt även EU:s institutioner) som kommittén föredömligt genomlyser i betänkandet, kombinerar lobbyregister med begränsad publiceringsplikt för beslutsfattare.

Tillsyn och sanktioner

Mot bakgrund av det ökade behov av insyn i politiska processer som växt fram, noterar kommittén att tillsynsmyndigheten (Kammarkollegiet) vid behov bör utöva en mer aktiv tillsyn (s. 424). Det framgår däremot inte vad denna mer aktiva tillsyn skulle innefatta och innebära. Det borde enligt Fakultetsnämnden överlag finnas möjlighet att tillgripa effektiva sanktioner vid upprepade överträdelser. Exempelvis bör det införas möjligheter till mer ingripande sanktioner än den föreslagna särskilda avgiften när en mottagare vid upprepade tillfällen tar emot otillåtna utländska bidrag. Sådana sanktionsmöjligheter tillämpas i andra europeiska länder och kan även jämföras med 31 § tredje stycket kommunallagen (2017:725) enligt vilken kommunfullmäktige får besluta att partistöd inte ska betalas till ett parti som inte lämnar redovisning och granskningsrapport.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av prodekanus, Pernilla Leviner. Yttrandet har beretts av juris doktor Gloria Golmohammadi. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Pernilla Leviner

Karolina Alveryd

¹ Sverige har tillträtt Europarådets konventioner mot korruption och är medlem av GRECO (Gruppen av stater mot korruption), Europarådets organ för att följa upp efterlevnaden av konventionen.

² se t.ex. GRECO GrecoEval5Rep(2018)4 Sweden, "Third parties and lobbyists" s. 14 (2019)